

Krystyna Turek

Jerzy Drozd : folklorysta cieszyński

Wartości w muzyce 3, 99-107

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Krystyna Turek

Uniwersytet Śląski
Katowice

Jerzy Drozd – folklorysta cieszyński

Podstawowym zadaniem nauki polskiej, zwłaszcza etnomuzykologii i folklorystyki muzycznej, pozostaje wciąż niezbędna dokumentacja oraz interpretacja wszelkich zjawisk folkloru, w tym również dokonań edytorskich w tym zakresie. Problem badawczy dotyczy zarówno przeszłości, jak i teraźniejszości kultury muzycznej.

Niniejszy artykuł skupiony jest wokół Jerzego Drozda, osoby dobrze znanej na Śląsku Cieszyńskim i wielce zasłużonej dla życia społecznego i muzycznego tej ziemi. W jego szerokiej działalności ważne miejsce zajmowały zawsze zagadnienia tradycyjnej kultury ludowej, z jej obyczajem, śpiewem, muzyką i tańcem. Zainteresowania i pasje związane z całokształtem rodzimej kultury potwierdza dobitnie biografia folklorysty.

Jerzy Drozd urodził się 18 IV 1907 roku w Wiśle-Tokarni, w rodzinie chłopskiej, jako syn Jerzego i Anny z domu Pilch. Po ukończeniu szkoły ludowej w Ustroniu-Dobce i Szkoły Wydziałowej w Cieszynie, w roku 1922 podjął naukę w cieszyńskim Seminarium Nauczycielskim (ówczesnym Bobrku), które ukończył w 1927 roku. Pierwszą posadę objął w Wiśle-Równem, skąd po dwóch latach przeszedł do szkoły w Wiśle-Czarnem. W 1930 roku przeniósł się do Wisły-Centrum, gdzie uczył głównie śpiewu. Prowadził liczne chóry: młodzieżowy w Czarnem, męski chór „Echo” w Wiśle-Centrum (nieprzerwanie do 1939 roku) oraz chór młodzieży ewangelickiej w Ustroniu i Wiśle, który w latach 1930—1934 prowadził wspólnie z Janem Sztwiertnią. Z nim też założył grupę regionalną w Wiśle (1935), którą kierował (z przerwą wojenną) do 1949 roku. Oprócz pracy pedagogicznej Jerzy Drozd popisywał się jako śpiewak solista na różnego rodzaju imprezach muzycznych. Wykonywał pieśni Stanisława Moniuszki oraz śląskie pieśni ludowe. Te ostatnie cieszyły się wielką popularnością wśród słuchaczy. Niektóre z nich wykonywał w radiu ka-

towickim z akompaniamentem skrzypiec lub klarnetu. W tym czasie zdołał zanotować ponad 100 ciekawych przykładów pieśni ludowych z okolic Wisły.

Jerzy Drozd oprócz pracy zawodowej i działalności na niwie muzycznej stale i systematycznie dążył do podnoszenia swoich kwalifikacji. W 1931 roku po ukończeniu dwumiesięcznego Kursu Kulturalno-Oświatowego w Warszawie podjął studia w zakresie śpiewu i wychowania fizycznego na Wyższym Kursie Nauczycielskim w Poznaniu, które ukończył w 1934 roku. W latach 1936—1938 studiował na Wydziale Pedagogicznym w Konserwatorium w Poznaniu. Tam też kształcił się w zakresie śpiewu solowego pod kierunkiem Marii Trąmpczyńskiej. Jako członek poznańskiego chóru katedralnego ks. Wacława Gieburowskiego odbył podróż artystyczną do Paryża (1937) w ramach Wystawy Światowej. Występował również jako solista z amatorskim zespołem ludowym z Warszawy, kierowanym przez Jadwigę Mierzejewską, podczas Międzynarodowego Festiwalu Ludowego (Hamburg, Niemcy południowe — w 1936 roku).

Wybuch drugiej wojny światowej przerwał wszelką działalność Jerzego Drozda. W czasie okupacji hitlerowskiej pracował fizycznie w okolicach Krosna, następnie jako księgowy w firmie w Nowym Sączu, a później w Sokołowie Podlaskim. Do momentu aresztowania pracował w gospodarstwie rolnym w Sandomierzu. Latem 1942 roku uwięziony został przez Gestapo podczas łapanki ulicznej w Hrubieszowie. Po wyjściu na wolność przeniósł się do Krakowa, gdzie pracował jako urzędnik firmy budowlanej. Po wyzwoleniu wrócił na Śląsk i we wrześniu 1945 roku objął kierownictwo Szkoły Muzycznej w Cieszynie. Stanowisko to piastował do czasu przejścia na emeryturę w 1970 roku. W latach 1945—1950 prowadził chór męski Polskiego Towarzystwa Śpiewaczego „Harmonia” w Cieszynie. W 1951 roku ukończył wyższe studia muzyczne w Katowicach, uzyskując dyplom z zakresu wokalistyki (studia pod kierunkiem wybitnego śpiewaka Stefana Beliny-Skupiewskiego). Jako dyrektor cieszyńskiej Szkoły Muzycznej prowadził rozległą działalność pedagogiczną, naukową, kulturalną i społeczną. Był założycielem chóru szkolnego i jego dyrygentem, prowadził klasę śpiewu solowego oraz wykładał teorię muzyki. Organizował ruch śpiewaczy po obu stronach Olzy, występując często jako solista.

W 1953 roku wspólnie z Janiną Marcinkową zakładał Zespół Pieśni i Tańca Ziemi Cieszyńskiej, pełniąc funkcję kierownika artystycznego do 1958 roku. Uruchomił Ognisko Muzyczne w Cieszynie, Ustroniu i Wiśle. Jako pedagog związany był ze Studium Nauczycielskim w Cieszynie (1961—1962) oraz Liceum Muzycznym w Bielsku-Białej, gdzie w latach 1965—1967 prowadził klasę śpiewu solowego. Opierając się na utworzonej przez siebie grupie regionalnej, urządzał w okresie międzywojennym Święto Gór, imprezę folklorystyczną, która przekształciła się po wojnie w Tydzień Kultury Beskidzkiej o zasięgu ogólnopolskim i międzynarodowym. W latach 1965—1969 Jerzy Drozd był kierownikiem artystycznym tej popularnej imprezy w Wiśle.

Wielkim osiągnięciem artystycznym było przygotowanie i wystawienie w Teatrze im. Adama Mickiewicza w Cieszynie w roku 1966 opery ludowej *Sałasznicy* Jana Sztwiertni, jak również powołanie do życia Komitetu Sztwiertniowskiego¹. Premiera opery, która odbyła się w ramach obchodów Millenium Państwa Polskiego, a także kolejne przedstawienia oraz ogólnopolska transmisja telewizyjna, spotkały się z owacyjnym przyjęciem publiczności, jak również życzliwą oceną krytyki muzycznej. Warto odnotować, że Jerzy Drozd, będąc już na emeryturze, współpracował z ówczesną Filią Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie. Zmarł w Wiśle 26 X 1981 roku. Pochowany został na cmentarzu ewangelickim na Gróńniczku w Wiśle².

Przedstawiony zarys drogi życiowej Jerzego Drozda wyraźnie wskazuje, iż jego rozległa działalność muzyczna, zawodowa i społeczna wywarła ogromny wpływ na poziom i kształt rodzimej kultury, przede wszystkim kultury muzycznej, obyczajowej, artystycznej i wykonawczej ziemi cieszyńskiej.

Już w okresie międzywojennym, w latach trzydziestych XX wieku, jako nauczyciel włączył się w pracę zespołów chóralnych, zbierał i dokumentował pieśni i tańce ludowe, żywo interesował się tradycyjną kulturą obyczajową, zwłaszcza folklorem górali beskidzkich. Teksty i melodie pieśni ludowych dokumentował własnymi zapiskami w okolicach Wisły, Ustronia i Goleszowa. Zbiór liczył ponad 100 pozycji.

Zapisy pieśniowe Jerzego Drozda zdobyły uznanie Józefa Ligęzy i Stefana Mariana Stońskiego, redaktorów i wydawców *Pieśni ludowych z polskiego Śląska*, monumentalnej edycji wydawanej przed drugą wojną światową w Krakowie.

W tomie trzecim tegoż wydawnictwa, poświęconym liryce miłosnej, znalazło się kilka pieśni zanotowanych przez Jerzego Drozda. Przykłady pomieszczono w dziele zatytułowanym *Historie miłosne* oraz jedną w „Miscella-

¹ Zob. *Czyn społeczny na Millenium Państwa Polskiego*. W: „*Sałasznicy*” Jana Sztwiertni. *Program prapremiery opery*. 10 i 13 III 1966. Cieszyn. Warto przypomnieć, że Jerzy Drozd przyjaźnił się z młodym kompozytorem Janem Sztwiertnią. Łączyła ich wspólna praca, zainteresowania oraz umiłowanie folkloru beskidzkiego. Po męczeńskiej śmierci Sztwiertni w obozie koncentracyjnym w Gusen (1940) Jerzy Drozd zajął się jego spuścizną kompozytorską, którą przekazał później do Archiwum Śląskiej Kultury Muzycznej przy Bibliotece Głównej Akademii Muzycznej w Katowicach. On też był gorącym propagatorem twórczości kompozytora. Z jego inicjatywy wydane zostały przez Instytut Muzyczny w Cieszynie utwory wokalne Jana Sztwiertni, np. *Pieśni nadolziańskie* (1946), które przygotował do druku i zaopatrzył w oryginalne teksty ludowe Jerzy Drozd.

² J. G a b r y ś - C y b u l s k a: *Sylwetki muzyków cieszyńskich w świetle uwarunkowań społecznych*. W: *Kultura muzyczna Ziemi Cieszyńskiej. Twórczość i życie muzyczne*. Red. C. G r a b o w s k i. Katowice 1977, s. 5 i 11; J. G o l e c, S. B o j d a: *Słownik biograficzny Ziemi Cieszyńskiej*. Cieszyn 1993, s. 83 (tam też bibliografia); E. A d a m e k: *Jerzy Drozd jako pedagog i organizator życia muzycznego na Śląsku Cieszyńskim*. [Maszynopis pracy magisterskiej napisanej pod kierunkiem H. Danel. Uniwersytet Śląski. Filia w Cieszynie]. Cieszyn 1977; Życiorys napisany przez Jerzego Drozda (maszynopis) w posiadaniu autorki.

neach”³. Zapisy Jerzego Drozda potwierdzały żywotność wielu wątków tekstowych i melodycznych na terenie Śląska. Jedne stanowiły wzorzec podstawowy, jak na przykład tekst pieśniowy reprezentujący znany cykl *Ptaszkowie kawalerowie* (incipit: „U naszego jeziora [...]”), natomiast pozostałe dokumentowały ciekawe odmiany wariantowe utworów, by przywołać znaną pieśń śląską „Chłopcy, chłopcy, co działacie?”, ujętą w formę okresu kolistego⁴. Zabarwienie erotyczne zachowały trzy przykłady, w tym wyróżniająca się dialogowana pieśń o wędrującym druciarzu⁵.

Ciekawe przekazy słowno-muzyczne utrwalone przez Jerzego Drozda opublikowano również w drugim zeszycie tomu trzeciego, poświęconym pieśniom rodzinnym⁶. Na uwagę zasługują przykłady zanotowane w Wiśle, podejmujące temat małżeńskiej doli, zwłaszcza dotyczące przeżyć młodej mężatki, która żali się na przebywającego często w karczmie męża, oraz na to, że wydano ją w młodym wieku, zupełnie nieprzygotowaną do życia i obowiązków rodzinnych⁷. W omawianym zbiorze odrębny cykl tworzą teksty odzwierciedlające wzajemne relacje rodziców i dzieci. Z tej grupy utworów Jerzy Drozd utrwalił znany wątek fabularny, przedstawiający konflikt matki z córką, która pragnie wyjść za mąż. Strofum pieśniowym towarzyszy bardzo piękna, oryginalna melodia, utrzymana w skali lidyjskiej⁸.

Zainteresowania Jerzego Drozda skupione wokół ludowej twórczości muzycznej obejmowały również folklor taneczny. Potwierdzają je dwie publikacje z tego zakresu. Pierwsza, nosząca tytuł *Wiązanka tańców śląskich*, z przedmową Gustawa Morcinka, została wydana w 1937 roku⁹. Obejmuje ona cykl 10 tańców zanotowanych w Wiśle i jej okolicach. W realizacji podjętego zadania autorowi służył pomocą Jan Sztwiertnia, który zajął się harmonizacją melodii. Wiązanek tworzą następujące tańce: *Gąsior*, który rozpoczyna i kończy wiązanekę, następnie: *Szpacyr-Polka*, *Diobolek*, *Siedmikroczek (Rechtor)*, *Nie chcę cię znać*, *Koziorajka*, *Błogostawiony*, *Trojak*, *Kaczok*, *Groziak*. W omawianej publikacji wyodrębnić możemy trzy części. Część pierwszą wypełniają zapisy nutowe poszczególnych tańców z ich figurami oraz towarzyszącymi tekstami słownymi. Część druga to choreograficzny opis wymienionych tańców z wyraźnie nakreślonym planem sytuacyjnym każdego wykonania (graficzny układ tanecz-

³ Zob. *Pieśni ludowe z polskiego Śląska*. Wydali i komentarzem zaopatrzyli J. Ligęza i S.M. Stoiński. T. 3, z. 1: *Pieśni o miłości*. Kraków 1939, s. 74, nr 65 A; s. 149, nr 136 B; s. 172, nr 152; s. 183, nr 165 B; s. 192, nr 181; s. 224, nr 219.

⁴ Ibidem, s. 74, nr 65 A; s. 149, nr 136 A i B.

⁵ Ibidem, s. 172, nr 152; s. 183, nr 165 B; s. 192, nr 181.

⁶ *Pieśni ludowe ze Śląska*. Wydanie przygotował J. Ligęza. Część muzyczną opracował F. Ryliński. T. 3, z. 2: *Pieśni rodzinne*. Katowice 1961.

⁷ Ibidem, s. 32, nr 16 C; s. 37, nr 17 I.

⁸ Ibidem, s. 118, nr 121 B.

⁹ J. Drozd: *Wiązanka tańców śląskich*. Wisła—Poznań 1937.

ny). Opis poszczególnych tańców uzupełniają poglądowe fotografie przedstawiające grupę tancerzy. Część trzecia zawiera uwagi końcowe, sformułowane przez autora, znającego z autopsji nie tylko repertuar taneczny, ale również technikę wykonawczą tradycyjnych tańców.

Druga pozycja, zatytułowana *Dożynki cieszyńskie. Zbiór tańców śląskich*, ukazała się w 1964 roku w wydawnictwie Śląsk w Katowicach¹⁰. Zawiera ona słowa wstępne pióra Gustawa Morcinka oraz Jerzego Drozda. Główną część publikacji wypełnia opis obrzędu dożynkowego oraz wybór tańców charakterystycznych dla tego obrzędu, które wykonywano najczęściej w okresie uroczystości dożynkowych. Tańce pochodzą z okolic Wisły, Ustronia i Golezowa, a ich melodie oraz opisy wykonań Jerzy Drozd rejestrował w latach 1930—1939. Notacje są efektem obserwacji i osobistych doświadczeń autora zdobywanych podczas zabaw ludowych. Tańce wykonywały wówczas znane zespoły ludowe, jak na przykład oryginalna Kapela Pawła Nogowczyka z Wisły oraz wybitni tancerze: Jan Cieślak od „Pozdy” z Wisły-Jawornika i Jerzy Pilch z Wisły¹¹.

W przygotowaniu publikacji merytoryczną pomoc okazała autorowi Janina Marcinkowa, wybitny choreograf, długoletnia współpracownica Zespołu Pieśni i Tańca Ziemi Cieszyńskiej.

Dożynki cieszyńskie... zawierają opis pochodzenia dożynkowego z zaznaczeniem jego symbolicznego znaczenia, celu społecznego i ustalonego porządku, w tym dorobku rolniczego, obejmującego zebrane plony, dary, maszyny żniwne, zwyczajnie doroczne. Jerzy Drozd przedstawia go w następujący sposób: „Pochód odbywa się według z góry ustalonego porządku. Wozy ustawia się tak, aby unaczyniały zajęcia rolnika w różnych porach roku. »Wiosnę« uzmysławia kierdel owiec (które baca wyprowadza na »sałasza«), dalej wiozą pług i siewnik, a za nimi idą siewca, ogrodnik itp. Potem na wozie przedstawiającym »lato« widać bawiące się dzieci. Następnie jadą, ciągnięte przez konie lub traktory, maszyny żniwne. Dalej idą »żywe snopy«, a za nimi jedzie wóz dożynkowy, któremu towarzyszą żniwiarze z wieńcem dożynkowym i innymi darami. »Jesień« przedstawiają wozy z owocami i jarzynami oraz maszyny i narzędzia do sprzętu roślin okopowych i do prac poprzedzających okres zimy. I wreszcie »zima«, najmniej przez lud lubiana i przeważnie zbywana obrazem przedstawiającym darcie pierza oraz postacią staruszka w kożuchu, zamykającego pochód. W bogatych osiedlach w pochodzie dożynkowym przeważają współczesne narzędzia rolnicze; w biednych gromadach górskich spotyka się jeszcze narzędzia prymitywne”¹².

Dalszą część pracy wypełnia szczegółowy opis obrzędu dożynkowego. Zawiera on charakterystyczne pieśni wykonywane przy niesieniu wieńca dożynko-

¹⁰ I d e m: *Dożynki cieszyńskie. Zbiór tańców śląskich*. Katowice 1964.

¹¹ Ibidem, s. 9.

¹² Ibidem, s. 10.

wego przed dom gospodarza, następnie śpiewy, przemowy i tańce żniwiarzy z dołączonymi doń opisami słownymi ich wykonania. Przebieg obrzędu udokumentowały poglądowe, jednogłosowe przykłady nutowe 26 tańców ludowych wraz z ich opisem choreograficznym, w tym większość melodii z tekstem słownym. Całość wydawnictwa uzupełniają zdjęcia Zespołu Regionalnego z Wisły oraz Zespołu Pieśni i Tańca Ziemi Cieszyńskiej, które ilustrują wykonywany taniec.

Oceniając zbiór z perspektywy współczesnego badacza, stwierdzić należy, iż opis obrzędu dożynkowego, a zwłaszcza zestaw utworów tanecznych związanych ze scenami obrzędu, ma walor dokumentu, walor źródła folklorystycznego. Opracowanie przekazuje nam wiedzę i treści związane z żywą tradycją i kulturą obyczajową mieszkańców wsi beskidzkich, dla których obrzęd dożynkowy miał ogromne znaczenie, stanowił bowiem zwieńczenie trudu rolniczego, jak również punkt kulminacyjny kalendarzowego roku obrzędowego.

W dorobku folklorystycznym Jerzego Drozda ważne miejsce zajmuje *Cieszyński śpiewnik regionalny*, wydany z okazji XV Tygodnia Kultury Beskidzkiej¹³. Należy on do znaczących osiągnięć autora, jest bowiem głębokim ukłonem w stronę przeszłości kulturowej znanej mu z autopsji.

W autorskim słowie wstępnym czytamy: „Postanowiłem zatem opracować niniejszy śpiewnik, sięgając do pamięci z mojego dzieciństwa i młodości, jak również do własnych zapisów, które skrzętnie notowałem już jako nauczyciel. Odszukałem też cenniejsze pozycje z innych zapisów czy publikacji, co uwidoczniłem przy metryczkach poszczególnych pieśni”¹⁴.

Cytowane słowa wyraźnie wskazują, iż zbiorek przygotował człowiek doświadczony, obcujący z żywą tradycją na co dzień, pamiętający czas folklorystycznych fascynacji rodzinnego regionu, muzyk i nauczyciel znający i doceniający wartość funkcjonalną, estetyczną i artystyczną utworów ludowych. Ogłaszając śpiewnik pieśni regionalnych, Jerzy Drozd wyraził swoje intencje w następujący sposób: „Z myślą, że skromna ta praca przyczyni się do podtrzymania żywych tradycji folklorystycznych w naszych Beskidach, poświęcam ją wielbicielom pieśni ludowej”¹⁵.

Analityczny ogląd publikacji pozwala stwierdzić, iż śpiewnik oprócz funkcji użytkowej, poznawczej i edukacyjnej opracowany został zgodnie z wymogami edycji folklorystycznych, ma zatem wartość źródłową i dokumentalną. W omawianym zbiorze poza własnoręcznymi zapisami Jerzego Drozda znajdujemy przekazy zasłużonych folklorystów cieszyńskich, do których należeli między innymi: Józef Londzin, Paweł Pustówka, Jerzy Hadyna, Ferdynand Pustówka, Jan Sztwiertnia, Jan Tacina, Józef Ondrusz oraz Janina Marcinek i Anna Stanie-

¹³ J. D r o z d: *Cieszyński śpiewnik regionalny*. Cieszyn 1978.

¹⁴ Ibidem, s. 5.

¹⁵ Ibidem, s. 6.

czek. Większa część zapisów pieśniowych pochodzi z lat międzywojennych. Niektóre pozycje należą do wątków mniej znanych, a wiele innych dokumentuje wariantowe ujęcia tekstowe i muzyczne znanych pieśni cieszyńskich.

Zebrany przez Jerzego Drozda materiał źródłowy, pochodzący z okolic Wisły, Istebnej, Koniakowa, Goleszowa i Cieszyna, został uporządkowany w następujące grupy: przyśpiewki, pieśni o tematyce społecznej, pieśni balladowe, tylko do marszu, w rytmie walca, miłość, żale, zaloty — różne, pieśni obrzędowe, winsze, chodzenie po kołędzie.

W każdej części zbioru bardzo wyraźnie zaznaczają się akcenty regionalne, zwłaszcza że informatorami, jak również wykonawcami pieśni byli: Michał Szalbót, Michał Sikora („Sikorka”), Jan Kawulok, Maria Bujok, Jerzy Samiec, Rudolf Szotkowski, Maria Gwarkowa, Jerzy Cieślar. Noty dokumentacyjne wskazują, iż wymienieni śpiewacy ludowi urodzili się pod koniec XIX wieku, znali więc repertuar wokalny z żywej jeszcze tradycji muzycznej Beskidu Śląskiego.

Zapisy źródłowe dowodzą ponadto, iż wykonawcy ludowi, zarówno ci starsi wiekiem, jak i bardzo młodzi, sięgali do ulubionej i bliskiej ich sercu tematyki pieśniowej, tematyki związanej przede wszystkim z ziemią rodzinną, okolicznymi wioskami, górami i dolinami, z pięknem beskidzkiej przyrody, z zajęciami tutejszej ludności, troskami i radościami dnia codziennego, z obrzędami i zwyczajami miejscowych górali, sięgali do tematyki osobistej i społecznej.

Ogromne bogactwo ujęć oraz zróżnicowanie treści i funkcji utworów ujawniło się w wielu przykładach, zarówno w przyśpiewkach, jak i pieśniach reprezentujących różne grupy treściowo-funkcjonalne, od utworów powszechnych, zawodowych i obrzędowych, po wątki o charakterze refleksyjnym, pasterskim, miłosnym, rodzinnym, społecznym czy tanecznym. Większą część zbioru wypełniają zapisy Jerzego Drozda, a więc pieśni znane z jego własnych przeżyć, zasłyszane w dzieciństwie i latach młodości. Autor śpiewnika, wychowany w tradycyjnej rodzinie chłopskiej, kształtował swój charakter i osobowość w czasie, gdy śpiewy ludowe były naturalnym zjawiskiem kultury społeczno-obyczajowej Śląska Cieszyńskiego. Korzystając z osobistych doświadczeń oraz sięgając do innych materiałów źródłowych, wydobyl najistotniejsze, bo charakterystyczne cechy wyrazowe, artystyczne, poetyckie i muzyczne folkloru beskidzkiego, wydobyl autentyzm nuty góralskiej.

Podkreślić należy, iż znaczna część przykładów pieśni udokumentowanych przez Jerzego Drozda w latach trzydziestych XX wieku znana jest do dnia dzisiejszego. Beskidzkie śpiewy kultywują nie tylko zespoły regionalne, ale również wykonawcy indywidualni, którzy często sięgają do pięknych, regionalnych ujęć (jak np. pieśni *Idzie baca groniem*, *Szumi dolina*, *Doliny, doliny*), oraz do powszechnie znanych na ziemi cieszyńskiej utworów, by przypomnieć *Ojcowski dom* do słów Jana Kubisza czy *Szumi jawor*, *szumi* Adama Niedoby z charakte-

rystycznymi wersami: „Góralско muzyka i góralско grani, nigdy nie zaginie w Beskidach śpiywani”¹⁶.

Dla współczesnego odbiorcy źródłem poznania ludowej tradycji są przede wszystkim pieśni obrzędowe, zarówno cyklu rodzinnego, jak i kalendarzowego, zawarte w śpiewniku regionalnym Jerzego Drozda. Autor utrwalił archaiczny obrzęd czepin, pochodzący z okolic Wisły. Opisał poszczególne jego sceny z towarzyszącymi tekstami i melodiami pieśni, które wykonywały osoby uczestniczące w uroczystości weselnej. Ważne informacje dotyczyły gry kapeli, różnorodności wykonywanych tańców oraz śpiewów ubogających przebieg wesela.

Żywoćność obrzędów dorocznych potwierdzają w omawianym zbiorze przekazy pieśniowe związane z czasem Świąt Bożego Narodzenia, a więc z chodzeniem po kołędzie, z wieszowaniem na Nowy Rok, jak też z okresem Świąt Wielkanocnych, gdy pięknie ubrane dziewczynki chodziły z goiczkim od domu do domu i składały gospodarzom życzenia. **Zaprezentowane w niniejszym szkicu prace Jerzego Drozda, skupione wokół cieszyńskiego folkloru pieśniowego, tanecznego i obrzędowego, zajmują ważne miejsce w dziejach folklorystyki śląskiej.**

Publikacje zawierające oryginalne materiały źródłowe zarówno tekstowe, jak i melodyczne, pozyskane bezpośrednio w terenie, mają cenę świadectwa dokumentującego żywoćność kultury ludowej własnego regionu z jej tradycyjnymi zwyczajami, obrzędami, śpiewami, muzyką i tańcami.

Dla współczesnego badacza stanowią kompendium wiedzy o przeszłości, o ludowej kulturze obyczajowej, o rozmiarach twórczości ludowej, o tematach i inwencji rodzimych wykonawców, którzy swoje emocje i uczucia wyrażali pięknym, często archaicznym, śpiewem i tańcami. Dla wielu odbiorców opracowania źródłowe autorstwa Jerzego Drozda pozostaną ważną księgą wiedzy o tradycji, przede wszystkim zaś o sztuce wokalne i tanecznej Śląska Cieszyńskiego, sztuki godnej naśladowania i upowszechniania przez grupy folklorystyczne oraz zespoły regionalne.

¹⁶ Ibidem, s. 71.

Krystyna Turek

Jerzy Drozd — a folklorist from Cieszyn

S u m m a r y

The work is devoted to the person of Jerzy Drozd (1907—1981), a pedagogue, singer, conductor, folklorist and organizer of a music life in Cieszyn Silesia. It presents his life and achievements within the scope of hymn, dance and ceremony folklore.

Jerzy Drozda's interests connected with folk cultural tradition were rewarded with works of a source character. They involve: recordings of selected love and family hymns revealed in volumes of *Pieśni ludowe z polskiego Śląska* (v. 3, book 1 and 2), and own works entitled *Wiązanka tańców śląskich*, *Dożynki cieszyńskie*, *Cieszyński śpiewnik regionalny*. The publications contain numerous melodies of hymns and folk dances with their choreographic descriptions and circumstances of their performance. Source materials, obtained directly in the very area and the ones the author knows personally are regarded as the evidence proving richness and variety of folklore and topicality of music culture in Cieszyn region.

For a contemporary receiver, folklore works by Jerzy Drozd will remain an important book of knowledge of a traditional social culture, vocal, dance and performing art of the citizens of Cieszyn Silesia, a precious lesson for folk bands and regional groups.

Krystyna Turek

Jerzy Drozd — un folkloriste de Cieszyn

R é s u m é

L'étude est consacrée au personnage de Jerzy Drozd (1907—1981), un pédagogue, un chanteur, un chef d'orchestre, un folkloriste et un animateur de la vie musicale en Silésie de Cieszyn. L'auteur présente sa vie et ses succès du domaine de chants, de danses et de rites folkloriques.

Les intérêts de Jerzy Drozd, liés à une culture folklorique traditionnelle, sont couronnés par des études écrites basées sur ses recherches. Parmi elles, on peut énumérer des inscriptions des chants d'amour et de famille choisis, publiés dans les volumes de *Pieśni ludowe z polskiego Śląska* (v. 3, cahiers 1 et 2), et des travaux individuels, intitulés *Wiązanka tańców śląskich*, *Dożynki cieszyńskie*, *Cieszyński śpiewnik regionalny*. Les publications contiennent de nombreuses mélodies des chants et des danses folkloriques avec des descriptions chorographiques de leur présentation et des circonstances de leurs exécutions. Les matériaux de source, acquis directement dans le terrain et connus à l'auteur, possèdent la valeur du témoignage prouvant la richesse et la diversité du folklore ainsi que la vivacité de la culture musicale de la région de Cieszyn.

Pour un destinataire contemporain les études folkloriques de Jerzy Drozd sont un livre important sur la culture traditionnelle, sur des moeurs, sur l'art vocal et celui de danse des habitants de la Silésie de Cieszyn ; elles constituent également une leçon marquant pour des groupes folkloriques et régionaux.